

Jedan pogled na savremenu slovenačku poeziju

(Nastavak iz prošlog broja)

Njima je pošlo za rukom da je za nekoliko godina nadomeste poezijom koja ne samo što je mnogo više umetnički i istinski pesnička, individualna i spontana, već i mnogo prirodnija, unutarnje istinska, bogata i ljudska. Mladim pesnicima je pošlo za rukom da izvanski tendencioznu poeziju nadomeste poezijom, ne možda naopake okrenutom, artističkom ili intelektualnom suženom literaturom, već lirikom koja je — merena najboljim tradicijama slovenačke lirike — istinska poezija.

To je čin koji je besumnje značajan, a ujedno — ako ga posmatramo u okviru poljuljanih i konfuznih prilika u našoj posleratnoj literaturi — gotovo neočekivano uspešan i teško razumljiv. Uistinu njegova tajna je priprosta i ona nam se takvom očituje čim pesništvo mladih slovenačkih pesnika pokušamo da razumemo u okviru starih tradicija slovenačke poezije, a naročito njenog razvoja poslednjih dvadeset godina. Iz takve perspektive ovo se pesništvo pokazuje kao raskid sa praksom slovenačkog pesništva iz istorije prošlosti, a naročito predratnog, te kao povratak najboljim i istinski lirskim tradicijama u slovenačkoj literaturi.

U delu posleratne pesničke generacije, a naročito ovih pesnika koje sam napomenuo ponovo su se — iako u novom obliku i na novom stepenu pojavile i gotovo eruptivno izbile pesničke komponente koje su u časnoj prošlosti slovenačke lirike tvorile njezin najbolji deo i koje su u slovenačkom pesništvu pre rata dugo vremena nedostale. I u tome smislu je lirika mlade slovenačke generacije vraćanje istinskim vrelima poezije i preporod slovenačke lirike iz tih vrela.

Mladi slovenački pesnici ponovo su našoj poeziji dali intenzivnost ličnog doživljavanja, ličnog sveta i sudbine. Osećanje spontanosti i neposrednosti najvidnije su crte njihove lirike. Bezlični intelektualizam koji je suviše hranio predratnu slovenačku poeziju potpuno je iščezao iz dela ovih pesnika u kome ga je nadomestila osećajno jedinstvena, potpuno lična, netipizirana i neintelektualistička reakcija na život. Razdvojeni i fragmentarni pesnički gest predratnog intelektualca koji je uz svoju poeziju preuzimao pre svega opšta osećanja vremena, ispovedao opšte misli i osećanje o svetu i vrlo često gajio tipiziranu meditaciju ili, pak, artistički dekorativizam, zamenila je živa, temperamentna i neposredna kretanja mladog čoveka koji se intimno, u štimungu, melanholičnoj impresiji ili ličnoj refleksiji ispoveda, pun konkretne lične žalosti, nade ili očaja. Stoga u njegovoj pesmi nema mesta za opštu, bezličnu meditaciju ili za plansko rešavanje modno priredjene problema-

tike; sve što je u toj poeziji mora se oslanjati na konkretan lični doživljaj, biti iz njega zahvaćeno, topljeno u štimungu i osećajno koji su konkretni i individualno određeni; jednom rečju, sve mora biti deo pesnikova lična sveta i njegove sudbine, bola, melanholije, nade i ljubavi. Poezija mlade slovenačke generacije izrazito je indi-

dima, pa je stoga njihova poezija nastavljač tradicija klasične slovenačke lirike u novom obliku i na novom stepenu.

Konačno, zbog lakšeg razumevanja te poezije moram možda napomenuti i to da po svojoj formi lirika posleratne slovenačke generacije nije moderna ili modernistička u onom smislu koju ta reč danas ima. Onome ko poznaje razvoj novije slovenačke poezije ta činjenica je sasvim razumljiva: slovenačka poezija se potpuno oslobodila veza tradicionalne pesničke forme već dvadesetih godina, u vreme svoga ekspresionizma, kada je jedan od ekstremnih novatora njenih oblika bio upravo Srečko Kosovel koji je u pogledu forme posegnuo čak u područje konstruktivizma. Ali uskoro, posle 1930 godine, celokupna slovenačka poezija počela je da se vraća tradicionalnim oblicima i tehničkim postupcima kako u metaforici i stilizmima tako i u tehnici stiha. Taj proces se nesmetano i polagano nastavljao kroz partizansku poeziju i prešao u posleratno doba. Danas je forma gotovo čitave slovenačke poezije, u fazi tradicionalnog, ali ipak savremeno priprostog prirodnog relizma. S takvim pevanjem mlada posleratna generacija nije prekinula niti mu se oduprle. Istina je da se u savremenoj slovenačkoj poezije ne javlja potreba za revolucionarnom promenom forme ili modernističkom revizijom tehničkih postupaka i sredstava. I tako je i poeziju mladih liričara po svojoj formi a uglavnom tradicionalno realistička, metrički i u izboru stilskih sredstava vezana za tradiciju, iako — naravno — tradicionalna, sredstva upotrebljava na svoj način i u njih unosi novotarije koje se odnose na melodičnost, raščlanjenost stiha i stil slika, i koje iz starih postupaka stvaraju nove, pesnički adekvatne i realistički žive oblike.

Te i druge činjenice postaju razumljivije ako znamo da je mlada generacija u posleratnu slovenačku liriku posegla revolucionarno time što je obnovila njezin sadržaj i unutrašnju pesničku funkciju a ne samo izvanjske forme, i da unutarnjem sadržaju njihove poezije funkcionalno, i već zbog sadržajne srodnosti najbolje odgovara baš tradicionalna forma slovenačke klasične lirike.

Jer, što tu poeziju čini jednom od najsrećnijih pojava posle rata u Sloveniji i možda i u opštem jugoslovenskom okviru, jeste okolnost da je ona znala da zaobiđe opasne krivine kako tendenciozno utilitarističkog nasilja nad poezijom tako i artističkog intelektualizma i uspela da pronadje umetnički vredan izlaz u obnovi pesničkog sadržaja koji je znala da udruži sa odgovarajućom formom. Takva kakva je, ona je ljudski puna, slobodna i subjektivna kao što treba i mora da bude svaka prava lirika.

STONE PAVČEK

Pesem o zvezdah

*Vsak človek je zase svet,
čuden, svetl in z leti,
ko zvezda na nebu.*

*Vsak tiho zori
počasi in z leti,
a kamor že greš,
vse poti
je treba na novo začeti.*

*Tako živimo ljudje.
Vsak zase krmari k pogrebu.
Svetloba samó
nas druží ko zvezde na nebu.*

*A včasih so daleč poti,
da roka v roko ne seže,
a včasih preblizu so si,
da z nohti lahkó
srčé kdo doseže.*

*Od téga menda
človek umre,
od téga z nebá
se zvezda ospe.*

vidualna i u svom doživljavanju sveta subjektivna do te mere da bismo je stručno uobičajenim izrazom mogli nazvati individualističkom. Ali zanimljivost i posebna tajna njenoga karaktera leži u tome što njezin individualizam niti sadržajem, niti oblikom, ne liči na individualizam nekih modernih pesničkih pravaca, nego je samo nova varijanta klasičnog pesničkog individualizma kojim je bila prožeta sva klasična slovenačka lirika i koga nalazimo u pesmama Jenka, Ketea, Murna ili Kosovela. Ta činjenica, konačno, objašnjava zašto je poezija mladih slovenačkih pesnika uprkos svoje osećajne subjektivnosti i izrazito individualno naglašene tematike opštečovečanska, razumljiva i pristupačna.

Sa svojim karakteristikama lirika posleratne slovenačke generacije nije samo najvidnija pojava u savremenoj slovenačkoj poeziji, nego ujedno i nova karika u bogatoj tradiciji slovenačke lirike, nastavljač njezine čiste lirске, duboko lične i intenzivne ljudske tradicije. Mladi pesnici su, naravno, svojom ličnom ispovedu obuhvatili problematiku koju u njihovu ličnu sudbinu unosi savremeni život i savremeno stanje odnosno medju lju-